(יא) לְמַעְלָה מֵהֶם, [ז]אֵין זֶה עָבוֹת אֲבָל (יב) נִקְרָא הֲדַס (ח) [ח] שׁוֹטֶה. הַגָּהּ: וּפָסוּל (יג) אֲפִלּוּ בִּשְׁעַת הַדְּחָק, וְאִיכָּא מַאן דְּאָמַר בַּגְּמָרָא (לב:) (יד) דְּכָשֵׁר, וְעַל כֵּן נוֹהֲגִין בְּאֵלּוּ הַמְּדִינוֹת לְכַתְּחִלָּה לָצֵאת בְּאֵלּוּ הַהֲדַסִּים הַמּוּבָאִים וְאֵין שְׁלֹשָׁה עָלִין בְּגִבְעוֹל אֶחָד. וְיֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב דַּהֲדַסִּים שֶׁלָּנוּ אֵין נִקְרָאִים הֲדַס שׁוֹטֶה, *הוֹאִיל וְהֵם שְׁנַיִם עַל גַּב שְׁנַיִם וְאֵינָן כַּהֲדַס שׁוֹטֶה הַנִּזְכָּר בַּגְּמָרָא, (טו) וְלָכֵן נָהֲגוּ לְהָקֵל כְּמוֹ שֶׁכָּתַב מַהֲרִ״י קוֹלוֹן וּמַהֲרִ״י אִיסֶרְלַן זַ״ל בִּתְשׁוּבוֹתֵיהֶם (מהרי״ק שורש מא, פסקי תרומת הדשן סי׳ רנט): ד [ח]יָצְאוּ הַרְבֵּה בְּקֵן אֶחָד (טז) וְנָשְׁרוּ מֵהֶם עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאֲרוּ אֶלָּא (ט) שְׁלֹשָׁה בְּקֵן אֶחָד, כָּשֵׁר, (יז) אֲפִלּוּ נָשְׁרוּ רֻבָּם כְּגוֹן שֶׁהָיוּ שִׁבְעָה וְנָשְׁרוּ מֵהֶם אַרְבָּעָה וְנִשְׁאֲרוּ שְׁלֹשָׁה: ה [ט]לְמִצְוָה בָּעִינַן

ז שָׁם מִשְּׁמֵיהּ דַּאֲמֵימַר. ח בְּרַיְיתָא שָׁם. ט טוּר בְּשֵׁם הָרֹא״ש (פ״ג סי׳ י) שֶׁהִכְרִיעַ כְּדִבְרֵי הָרַאֲבַ״ד (תמים דעים סי׳ רכח ובהשגות פ״ז ה״ב).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

דְּבָעִינַן עֲנָפָיו חוֹפִים אֶת עֵצוֹ: [ח] שׁוֹטֶה. עַיֵּן בַּאֵר הֵיטֵב וּמַה שֶּׁכָּתַב וְאוֹתָן הַבָּאִים מֵאִיטַלְיָא הֵם פְּסוּלִים רְצוֹנוֹ לוֹמַר שֶׁהֶחָכָם צְבִי כְּבָר כָּתַב כְּלַפֵּי מַה שֶּׁכָּתַב הַשְּׁבוּת יַעֲקֹב שֶׁאֵין לְבָרֵךְ עַל הֲדַסִּים הַנִּמְצָאִים בִּפְּרַאג (וְהֵם גַּם כֵּן נִמְצָאִים בְּאַמְשְׁטֶרְדַּם וּבְהַמְבּוּרְג) לָצֵאת בָּהֶם מֵחֲשַׁשׁ מֻרְכָּבִים, לְפִי שֶׁבַּיְשָׁנִים הַבָּאִים מֵאִיטַלְיָא הָעֲנָבִים קְטַנִּים וַעֲגֻלִּים, וּבַחֲדָשִׁים מְשׁוּכִים בְּאֹרֶךְ וְגַם נִמְצָא קְצָת גַּרְעִינִים גְּדוֹלִים וְלָכֵן יֵשׁ לְבָרֵךְ עַל הַהֲדַסִּים שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁמְּבִיאִים מִמֶּרְחָק, וְכָל שֶׁעֲדַיִן הֵם יְרֻקִּים יוֹצְאִים בָּהֶם אַךְ בִּשְׁעַת הַדְּחָק שֶׁלֹּא נִמְצָא הֲדַסִּים הַנְּהוּגִים אֶפְשָׁר לְהַתִּיר לָצֵאת בְּאֵלּוּ כו׳ עַיֵּן שָׁם. וְעַל זֶה כָּתַב הֶחָכָם צְבִי דְּנַהֲפֹךְ הוּא דְּאֵלּוּ שֶׁבָּאִים מִמֶּרְחָק הַיְינוּ מֵאִיטַלְיָא אִם לֹא בְּמָקוֹם וּזְמַן שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִמְצֹא מֵאֵלּוּ הַכְּשֵׁרִים עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּסִפְרִי בֵּית אֶפְרַיִם עַל טְרֵפוֹת הָרֵאָה (ראש אפרים) בְּרֵישׁ סִימָן ל״ה (סק״ד) בְּפֵרוּשׁ אֲפִלּוּ כְּטַרְפָא דְּאַסָּא (חולין מז:) שֶׁהֵבֵאתִי שָׁם דִּבְרֵי מַחֲזִיק בֶּדֶק וְתָמַהְתִּי עָלָיו וּבֵאַרְתִּי גַּם כֵּן בָּזֶה בְּסִפְרִי שׁוּ״ת בֵּית אֶפְרַיִם חֵלֶק יוֹרֶה דֵּעָה סִימָן ז׳ וְשָׁם הֵבֵאתִי דִּבְרֵי הֶחָכָם צְבִי הַנַּ״ל וְתָמַהְתִּי עַל הַכַּפּוֹת תְּמָרִים (לג. ד״ה ת״ר) שֶׁרוֹצֶה לְהַעֲמִיס (כְּדִבְרֵי) [בְּדִבְרֵי] הָרֹא״ש (פ״ג סי׳ י) (ולפמ״ש) [וּלְפָרֵשׁ] דְּעָלֶה אֶחָד לְמַעְלָה לֹא הָוֵי הֲדַס שׁוֹטֶה, וְזֶה אֵינוֹ דִּמְבֹאָר דְּדַוְקָא עֲמִידַת הַשְּׁלֹשָׁה בְּעֹגֶל בָּעִינַן וְהֵבֵאתִי שָׁם דִּבְרֵי הָרְמָזִים דְּבָעִינַן דְּקָיְימִי בְּאוֹתוֹ עֹגֶל אֶלָּא שֶׁעָלֶה אֶחָד מֻרְכָּב עַל שְׁנֵיהֶם שֶׁהוּא מִתְפַּשֵּׁט קְצָת לְרָחְבּוֹ וְהַיְינוּ עָבֹת דִּקְרָא. עַיֵּן שָׁם שֶׁכָּתַבְתִּי שֶׁעַל פִּי זֶה יֵשׁ לְיַשֵּׁב דִּבְרֵי מַחֲזִיק בֶּדֶק כַּהֹגֶן עַיֵּן שָׁם וּמַה שֶּׁכָּתַב הַבַּאֵר הֵיטֵב בְּשֵׁם הַפָּנִים מְאִירוֹת שֶׁעוֹבֵר עַל בַּל תּוֹסִיף עַיֵּן שָׁם שֶׁלֹּא כָּתַב כֵּן בְּהֶחְלֵט רַק כָּתַב שֶׁיּוֹתֵר הָיָה לָהֶם לָחוּשׁ שֶׁיַּעַבְרוּ עַל בַּל תּוֹסִיף לְדַעַת קְצָת גְּדוֹלִים שֶׁהֵבִיא הָרֹא״ש (שם סי׳ יד) דְּמוּכָח דִּלְרַבָּנָן (לג.) (נִרְאֶה שֶׁהוּא טָעוּת סוֹפֵר וְצָרִיךְ לוֹמַר דִּלְרַבָּנָן דְּלוּלָב אֵין צָרִיךְ אֶגֶד וְיֵשׁ לוֹמַר דַּאֲפִלּוּ לִדְרַבָּנָן לֹא אָמְרִינַן הַאי לְחוּדֵיהּ קָאֵי אֶלָּא עוֹבֵר עַל בַּל תּוֹסִיף עַיֵּן שָׁם) דְּלוּלָב צָרִיךְ אֶגֶד עוֹבֵר עַל בַּל תּוֹסִיף מִדְּאוֹרַיְיתָא בְּאֵינוֹ מִינוֹ אֲפִלּוּ נִתְכַּוֵּן לְנוֹי עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בִּתְשׁוּבַת שְׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק ב׳ סִימָן (ק״ח) [כ״ח] שֶׁהֵבִיא דִּבְרֵי הֶחָכָם צְבִי וְכָתַב שֶׁאֵין דְּבָרָיו מֻכְרָחִים וְהָעִקָּר כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּחֵלֶק א׳ (סי׳ לו) שֶׁמּוֹרוֹ חָמִיו זְקֵנוֹ הַגָּאוֹן מוֹהֲרַ״ש שַׁפִּירָא לֹא רָצָה לְשַׁנּוֹת הַמִּנְהָג כְּלָל. אַךְ לְעִנְיַן לִקַּח הֲדַסִּים יְשָׁנִים וְחַד כָּתַב גַּם כֵּן דְּלֹא שַׁפִּיר עָבְדִי דְּאִיכָּא גְּזֵרַת הָרוֹאִים בְּבַל תּוֹסִיף (וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי דְּלֹא שַׁיָּךְ בָּזֶה גְּזֵרַת הָרוֹאִים כֵּיוָן דְּלָא מִנְכַּר שִׁנּוּי רַק הַגַּרְעִינִים מַאן מֵפִיס לוֹמַר שֶׁזֶּה אֵינוֹ מִינוֹ) וְגַם בְּשׁוּ״ת פָּנִים מְאִירוֹת סִימָן ט׳, וְעַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם סִימָן (תרנ״ה ס״ק ט״ז) [תרנ״א סָעִיף קָטָן כ״ז] דְּצָרִיךְ כַּוָּנָה, לָזֶה מְכַוֵּן לָצֵאת רַק בְּאֶחָד אֵיזֶה שֶׁהוּא נָכוֹן עַל פִּי הַדִּין, וְהָכִי קַיְימָא לָן לְעִנְיַן חֲלִיצָה שֶׁחוֹלְצִים לְאִטֵּר בִּשְׂמֹאל וּבְיָמִין מִכָּל מָקוֹם מִי דּוֹחֲקֵנִי לְכָל זֶה כו׳ עַיֵּן שָׁם. וּמַה שֶּׁכָּתַב רְאָיָה מֵחֲלִיצָה צָרִיךְ עִיּוּן וְעַיֵּן בְּסִפְרִי שׁוּ״ת בֵּית אֶפְרַיִם סִימָן א׳ וּבַטַּ״ז לְעֵיל סִימָן (ל״ט) [ל״ד] (סק״ב) וְעַיֵּן בְּמוֹר וּקְצִיעָה שֶׁכָּתַב דְּגַבֵּי הֲדַס אֵין הַהַרְכָּבָה פּוֹסֵל כְּלָל כֵּיוָן דְּלֹא מִנְכַּר הַשִּׁנּוּי, עַיֵּן שָׁם, דְּבָרָיו צָרִיךְ עִיּוּן. וְעַיֵּן בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה (סק״ה) שֶׁהֵבִיא מִתְּשׁוּבַת רַמָּ״א סִימָן קי״ז, וְכָתַב מַחֲזִיק בְּרָכָה דְּאִם הוּא

בַּאֵר הֵיטֵב

ג (ח) שׁוֹטֶה. עַיֵּן בִּתְשׁוּבַת חָכָם צְבִי סִימָן קס״א הַהֲדַסִּים הַנִּמְצָאִים בְּאַמְשְׁטֶרְדַּם וּבְהַמְבּוּרְג תְּלָתָא תְּלָתָא בְּחַד קִינָא כְּשֵׁרוֹת וּמִצְוָה מִן הַמֻּבְחָר לִקְנוֹתָם בְּדָמִים יְקָרִים. וּדְלֹא כְּהַשְּׁבוּת יַעֲקֹב (ח״א סי׳ לו) שֶׁכָּתַב שֶׁהֵם מֻרְכָּבוֹת, וְאוֹתָם הַבָּאִים מִן אִיטַלְיָא הֵם פְּסוּלִים עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בִּשְׁבוּת יַעֲקֹב חֵלֶק ב׳ סִימָן כ״ח. וְכֵן פָּסַק בִּתְשׁוּבַת פָּנִים מְאִירוֹת (ח״א) סִימָן ט׳ וְכָתַב, הַלּוֹקֵחַ אֵצֶל הֲדַסִּים הַלַּחִים הָעוֹמְדִים תְּלָתָא בְּחַד קִינָא עוֹד הֲדַס יָבֵשׁ הַמְּבִיאִים מֵאִיטַלְיָא כְּדֵי לָצֵאת דַּעַת סֵפֶר שְׁבוּת יַעֲקֹב עוֹבְרִים בְּבַל תּוֹסִיף עַיֵּן שָׁם: ד (ט) שְׁלֹשָׁה. עַיֵּן טַ״ז (סק״ח) שֶׁהֶעֱלָה לְדִידָן שֶׁהֲדַס שֶׁלָּנוּ שְׁנַיִם עַל גַּבֵּי שְׁנַיִם אִם נָשַׁר אֶחָד מִן שִׁעוּר הַהֲדַס שֶׁצָּרִיךְ לִהְיוֹת עָבֹת דְּהַיְינוּ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים פָּסוּל לְהָרַ״ן (טו: ד״ה גמ׳), וּלְהָרֹא״ש (פ״ג סי׳ יג) אִם נִפְסְקוּ שְׁנַיִם מִן רֹב שִׁעוּר זֶה אָז פָּסוּל. וְצָרִיךְ לִזָּהֵר בָּזֶה דְּהַרְבֵּה פְּעָמִים נוֹשְׁרִים הַרְבֵּה עָלִים מֵהַהֲדַס וְאֵינָם מַשְׁגִּיחִים עַל זֶה עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְכָתַב שְׁלָ״ה (מסכת סוכה פרק נר מצוה אות טז) דְּצָרִיךְ לִרְאוֹת שֶׁיִּהְיוּ דֶּרֶךְ גִּדּוּלָם עַיֵּן שָׁם:

בֵּאוּר הֲלָכָה

הִשְׁחִירוּ בְּיוֹם טוֹב דַּהֲוָה לֵיהּ נִרְאֶה וְנִדְחֶה אֲפִלּוּ הָכִי חוֹזֵר וְנִרְאֶה כְּשֶׁתִּקְנָן, וּבֶאֱמֶת בַּעֲיָא הִיא זוֹ בַּגְּמָרָא וְעַיֵּן בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה ומ״ש ואין) דִּמְתָרֵץ זֶה, וְכֵן הַטַּ״ז (סק״ו) וְהַגְּרָ״א חָתְרוּ לְיַשֵּׁב אַמַּאי אָזְלִינַן לְהָקֵל בָּזֶה. וְהִנֵּה טַעַם הַמְחַבֵּר שֶׁסָּתַם בָּזֶה מִשּׁוּם דְּהָרִי״ף (טו:) וְהָרֹא״ש (פ״ג סי׳ יא) וְהָרַמְבַּ״ם (פ״ח ה״ה) סָתְמוּ בָזֶה וְלֹא חִלְּקוּ, אָכֵן לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי לָאו רְאָיָה הִיא דִּסְתָם שְׁחוֹרוֹת לֹא מַשְׁמַע כְּלָל שֶׁנִּשְׁחֲרוּ הַיּוֹם אֶלָּא דִּשְׁחוֹרוֹת מֵאֶתְמוֹל. וּבֵין כָּךְ וּבֵין כָּךְ כֵּיוָן דְּהֵם לֹא הֵקֵלּוּ בְּפֵרוּשׁ וּמָצִינוּ לְכַמָּה רִאשׁוֹנִים קַמָּאֵי דְּקַמָּאֵי שֶׁיֵּשׁ לְהַחְמִיר בָּזֶה אֵין לְהָקֵל בָּזֶה, הַיְינוּ הָרִי״ץ גִּיאַת (מאה שערים הל׳ לולב) וְכֵן מַשְׁמַע מֵהָרַבֵּנוּ חֲנַנְאֵל (לג:) וְכֵן כָּתַב הַמָּאוֹר (טו:) [וְהוּבָא דְּבָרָיו גַּם בְּשִׁבֳּלֵי הַלֶּקֶט (סי׳ שנה)] וְהָעִטּוּר (ח״ב דף צא.) וְהָאוֹר זָרוּעַ (ח״ב סי׳ שז) וְהָרַ״ן (שם ד״ה דבר) עַיֵּן שָׁם בְּדִבְרֵי כֻלָּם שֶׁנָּקְטוּ דְּאֵין לְהָקֵל כִּי אִם בִּדְאַשְׁחוּר מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב דַּהֲוָה לֵיהּ רַק דִּחוּי מֵעִקָּרָא וְלֹא שְׁמֵהּ דִּחוּי וְלֹא בְּאַשְׁחוּר בְּיוֹם טוֹב:

ג * הוֹאִיל וְהֵם שְׁנַיִם עַל גַּבֵּי שְׁנַיִם וְאֵינָן בִּכְלַל הֲדַס שׁוֹטֶה. עַיֵּן בְּבִכּוּרֵי יַעֲקֹב (ס״ק יב) שֶׁתָּמַהּ עַל זֶה הָא מִכָּל מָקוֹם אֵינוֹ בִּכְלַל עָבֹת הָאָמוּר בַּתּוֹרָה דְּהוּא דַּוְקָא בַּת תְּלָתָא טַרְפֵי וְעַיֵּן שָׁם שֶׁהוֹכִיחַ דְּאַף אֵלּוּ הַמְּקִלִּים בִּשְׁעַת הַדְּחָק הוּא דַּוְקָא בִּתְרֵי וְחַד אֲבָל עַל תְּרֵי וּתְרֵי אֵין לָנוּ שׁוּם סֶמֶךְ אִם לֹא דְּנִסְמֹךְ עַל דַּעַת בַּעַל הַשְׁלָמָה (הו״ד בב״י סי׳ תרנא ד״ה ואלו) שֶׁמַּתִּיר בִּשְׁעַת הַדְּחָק לְבָרֵךְ עַל שְׁלֹשָׁה מִינִים. וְהִנֵּה בְּלָאו הָכִי שֶׁכָּל הַפּוֹסְקִים חוֹלְקִים עָלָיו מִכָּל מָקוֹם בְּלָאו הָכִי לֹא שַׁיָּךְ אֶצְלֵנוּ טַעַם זֶה כֵּיוָן שֶׁגְּדֵלִים אֶצְלֵנוּ הֲדַסִּים נָאִים שֶׁל שְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה. וְאַף שֶׁבְּשׁוּ״ת שְׁבוּת יַעֲקֹב (ח״א סי׳ לו) רָצָה לְפָסְלָם מִטַּעַם מֻרְכָּבִים, כְּבָר חָלְקוּ עָלָיו בִּתְשׁוּבַת חֲכַם צְבִי (סי׳ קסא) וּפָנִים מְאִירוֹת (ח״א סי׳ ט) וְהַדִּין עִמָּהֶם וּכְבָר פָּשַׁט הַמִּנְהָג עַתָּה בְּכָל מָקוֹם לְהַכְשִׁירָם שֶׁיָּדוּעַ הוּא שֶׁאֵינָם מֻרְכָּבִים, וְכֵיוָן שֶׁיָּכוֹל לְקַיֵּם הַמִּצְוֹת בְּאֵלּוּ אֲפִלּוּ אֵין בָּעִיר מֵהֶם רַק אֶחָד לֹא מִקְּרֵי תּוּ שְׁעַת הַדְּחָק לְבָרֵךְ עַל שְׁלֹשָׁה מִינִים בְּלֹא הֲדַס כָּשֵׁר. וְלָכֵן אַשְׁרֵי הַקּוֹנֶה לוֹ אֲפִלּוּ רַק הֲדַס אֶחָד שֶׁל שְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה וְיַשְׁלִים בִּשְׁנַיִם בַּדִּים

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

לָזֶה (י) בְּעִגּוּל אֶחָד שֶׁאֵין אֶחָד נָמוּךְ מֵחֲבֵרוֹ אַף עַל פִּי שֶׁכָּל אֶחָד בְּעֻקְצוֹ: (יא) לְמַעְלָה מֵהֶם. אוֹ (יא) לְמַטָּה מֵהֶם: (יב) נִקְרָא הֲדַס שׁוֹטֶה. מִפְּנֵי שֶׁאֵין עָלָיו הוֹלְכִין כְּסֵדֶר אֶלָּא מְשֻׁבָּשִׁין כְּשׁוֹטֶה: (יג) אֲפִילוּ בִּשְׁעַת הַדְּחָק. שֶׁאֵינוֹ בִּכְלַל הֲדַס כְּלָל (יג) וּפָסוּל אֲפִילוּ בִּשְׁאָר יָמִים. וְכֵן אִם הָיוּ שְׁנַיִם זֶה עַל גַּב זֶה גַּם כֵּן אֵין זֶה בִּכְלַל עָבוֹת הָאָמוּר בַּתּוֹרָה: (יד) דְּכָשֵׁר וְעַל כֵּן נוֹהֲגִין וְכוּ׳. רְצוֹנוֹ לוֹמַר דְּסוֹמְכִין עַל אוֹתוֹ מַאן דְּאָמַר דְּמַכְשִׁיר בִּתְרֵי וְחַד (יג) וְהוּא הַדִּין בִּתְרֵי עַל גַּבֵּי תְּרֵי: (טו) וְלָכֵן נָהֲגוּ לְהָקֵל וְכוּ׳. עַיֵּן בְּבֵאוּר הַגְּרָ״א וּבִשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים שֶׁכֻּלָּם פִּקְפְּקוּ מְאוֹד עַל הַמִּנְהָג הַהוּא שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם יְסוֹד לֹא בִּתְרֵי וְחַד וְלֹא בִּתְרֵי עַל גַּבֵּי תְּרֵי, וְהָרַמָּ״א דָּחַק רַק לְקַיֵּם הַמִּנְהָג, וְלָכֵן הַיָּרֵא לִדְבַר ה׳ יִטְרַח לִמְצוֹא עָבוֹת כַּדִּין דְּהַיְינוּ שְׁלֹשָׁה עָלִין בְּשָׁוֶה בְּכָל קֵן וְקֵן וְעַיֵּן לְקַמֵּיהּ בְּסָעִיף ה׳. כָּתַב הַחַיֵּי אָדָם (כלל קנ ס״א) דִּבְתוֹךְ אֵלּוּ הַיְבֵשִׁים שֶׁמְּבִיאִים עִם הָאֶתְרוֹגִים בְּדֹחַק נִמְצָא אֶחָד לְמֵאָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה בְּקֵן (יד) אֶחָד, וְלָכֵן אֵין לָהֶם חֶזְקַת כַּשְׁרוּת עַד שֶׁיַּשְׁרֵם בְּחַמִּין וִירַכֵּךְ אוֹתָם (טו) וְאִם לֹא יִמְצָא יִטּוֹל בְּלֹא בְּרָכָה עַיֵּן שָׁם: ד (טז) וְנָשְׁרוּ מֵהֶם עַד וְכוּ׳. הַיְינוּ אֲפִילוּ הָיָה בְּכָל אֹרֶךְ הַהֲדַס כֵּן: (יז) אֲפִילוּ נָשְׁרוּ רֻבָּן. דְּכֵיוָן דְּנִשְׁאָר שְׁלֹשָׁה עֲדַיִן עָבוֹת קָרִינָא בֵּיהּ. אֲבָל אִם נִשְׁאֲרוּ רַק שְׁנַיִם פָּסוּל, דְּאַף דְּבַהֲדַס שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה בְּקֵן אֶחָד וְנָשַׁר אֶחָד מִכָּל קֵן וְנִשְׁאַר רַק שְׁנַיִם הִסְכִּימוּ כַּמָּה אַחֲרוֹנִים לְהַכְשִׁיר, (טז) שָׁם שָׁאנֵי שֶׁנִּשְׁתַּיֵּר עַל כָּל פָּנִים רֹב הַקֵּן וְרֻבּוֹ כְּכֻלּוֹ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָכָא שֶׁנָּשְׁרוּ רֻבָּם בָּעִינַן עַל כָּל פָּנִים שֶׁיִּשְׁתַּיֵּר שִׁעוּר עָבוֹת דְּעַל יְדֵי זֶה נוּכַל

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ג (י) פּוֹסְקִים: (יא) לְבוּשׁ (ס״ב) וְכֵן כָּתַב הָרִיטְבָּ״א (לב: ד״ה היכי דמי): (יג) בֵּית יוֹסֵף סוֹף הַסִּימָן: (יג) עַיֵּן בְּבִכּוּרֵי יַעֲקֹב (ס״ק יב) דְּמִתְפַּלֵּא דְּאֵין לָזֶה שׁוּם מָקוֹר לְהָקֵל אַף לְאוֹתוֹ מַאן דְּאָמַר: (יד) רְצוֹנוֹ לוֹמַר כֻּלָּם בְּשָׁוֶה: (טו) עוֹד כָּתַב שָׁם הַרְבֵּה מִן פּוֹסְקִים רִאשׁוֹנִים סְבִירָא לְהוּ דְּאָסוּר לְהוֹסִיף מַה שֶּׁאֵינוֹ עָבוֹת וְעוֹבֵר עַל בַּל תּוֹסִיף, אָכֵן מְהַנֵּי תְּנַאי בְּאֵיזֶה דָּבָר שֶׁחוֹשֵׁשׁ שֶׁאֵינוֹ בִּכְלָל הֲדַס שֶׁיֹּאמַר אִם הוּא הֲדַס אֵצֵא בּוֹ, וְאִם לָאו יִהְיֶה כְּאֶבֶן וְאָז אֵינוֹ בְּבַל תּוֹסִיף כְּמוֹ בִּשְׁנֵי זוּגוֹת תְּפִלִּין: ד (טז) בַּ״ח (ס״ב) וּפְרִישָׁה (סק״א) וְכֵן מַשְׁמַע בְּרִיטְבָּ״א (לב: ד״ה ת״ר נשרו):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

כָּל שְׁעוּר אָרְךְ הַהֲדַס שֶׁיִּהְיֶה עֲבוֹת, (יח) * וּלְעֵיכּוּבָא בְּרֵבּוֹ (יט) (וַאֲפִלּוּ אֵינוֹ בְּרֹאשׁוֹ) (טור): ו יָבְשׁוּ עָלָיו, פָּסוּל. כְּמָשׁוּ, כָּשֵׁר: ז שְׁעוּר הַיְבֵשׁוּת, לְאַפּוֹלִי אִם נִפְרַךְ בַּצִּפָּרֶן, אִם עֲדַיִן יְרֵקִים הֵם, כָּשֵׁר. וְאֵינָם נִקָּרְאִים יְבֵשִׁים, אֶלָּא (י) (כ) כְּשֶׁיַּלְבִּינוּ פְּנֵיהֶם: ח מֵיָבְשׁוּ רֹב עָלָיו (כא) וְנִשְׁתַּיְּרוּ (כב) בְּרֹאשׁ כָּל בַּד מֵהַשְּׁלֹשָׁה בַּדִּין קָן אֶחָד וּבוֹ שְׁלֹשָׁה עָלִין לַחִין, כָּשֵׁר. (כג) נוְיֵשׁ מְפָרְשִׁים שֶׁאֲפִלּוּ אִם מֵהַשְּׁלֹשָׁה שֶׁבְּאֶחָד קִנָּא יָבְשׁוּ שְׁנַיִם, וְלֹא נִשְׁאַר כִּי אִם אֶחָד לַח, (כד) כָּשֵׁר, (כה) וְהוּא שֶׁיִּהְיֶה הָעֶלֶה (כו) שֶׁהוּא מָרְכָּב עַל שְׁנֵיהֶם: ט אִם אוֹתָם עָלִים שֶׁלֹּא יָבְשׁוּ הֵם (כז) כְּמוּשִׁין, סיֵשׁ פּוֹסְלִין עוְיֵשׁ מַכְשִׁירִין:

י שָׁם בַּמִּשְׁנָה. כ בְּרַיְיתָא שָׁם ל״א (ע״א). ל טור בְּשֵׁם הָרַאֲב״ד וְכֵן כָּתַב הָרַ״ן (יג: ד״ה לולב) וְהָרַב הַמַּגִּיד (פ״ח ה״א). מ בְּרַיְיתָא שָׁם ל״ג (ע״א) וְכִדְמָפֵרַשׁ רַב חִסְדָּא. נ טור בְּשֵׁם אֲבִיו הָרֹא״שׁ (פ״ג סי׳ י׳). ס שָׁם בְּשֵׁם הָרַאֲב״ד (תמים דעים סי׳ רלב). ע שָׁם בְּשֵׁם אֲבִיו הָרֹא״שׁ (שם).

בַּאֵר הֵיטֵב

ז (י) כְּשֶׁיַּלְבִּינוּ. אַחַר שֶׁיִּפָּרְכוּ בְּצִפָּרֶן, מַשְׁאַת בִּנְיָמִין (סי׳ יז) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ו):

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

וַדַּאי מֵרְכָּב יֵשׁ לְפַסֵּל עַיֵּן שָׁם. וְגַם לְטַעַם הַלְּבוּשׁ (סי׳ תרמט ס״ד) דְּפוֹסֵל אֶתְרוֹג מֵרְכָּב מִשּׁוּם שֶׁנַּעֲבָדָה בּוֹ עֲבֵרָה יֵשׁ לְפַסֵּל כָּאן דְּשָׁמָּא הֵרְכִּיב בְּאֵילָן מַאֲכָל וְזֶה הָאוֹת דְּגַרְעִינִים שָׁלוּ גְּדוֹלִים קְצָת וּכְמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְמַעְלָה מִדִּבְרֵי הַשְּׁאוֹת יַעֲקֹב בָּזֶה:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

לְהַכְשִׁירוֹ וְנֹאמַר דְּאַף עַתָּה עֲבוֹת קְרֵינָא בֵּיהּ: ה (יח) **וּלְעֵיכּוּבָא בְּרֵבּוֹ.** הַיְינוּ שֶׁהַהֲדַס שֶׁשְּׁעוּרוֹ הוּא לֹא יוֹתֵר מִשְּׁנַיִם עָשָׂר גּוּדָלִין כְּדִלְקַמָּן בְּסִימָן תר״נ (ס״ב) אֵין צָרִיךְ עֲבוֹת בְּכֻלּוֹ, רַק שִׁבְעָה גּוּדָלִין יְהֵא עֲבוֹת דְּהַיְינוּ שְׁלֹשָׁה עָלִים בְּכָל קָן, וְהַחֲמִשָּׁה גּוּדָלִין אֲפִילּוּ נֶחְסַר לְגַמְרֵי שֶׁנִּשְׁרוּ עָלָיו, (יט) אוֹ שֶׁלֹּא הָיוּ עֲבוֹת דְּהַיְינוּ שֶׁהָיוּ עָלָיו שְׁנַיִם עַל גַּבֵּי שְׁנַיִם אוֹ תְּרֵי וְחַד דְּכֵיוָן שֶׁרֻבּוֹ הָיָה עָבוֹת כָּשֵׁר. וּבַהֲדַס שֶׁהָיוּ בְּכָל שְׁעוּר אָרְכּוֹ שְׁלֹשָׁה עָלִים בְּכָל קָן וְנָשַׁר עָלֶה אַחַת מִכָּל קָן בְּרֹב שְׁעוּר אָרֹךְ הַהֲדַס, יֵשׁ בָּזֶה פְּלוּגְתָּא בֵּין הָרִאשׁוֹנִים (יט) יֵשׁ מַכְשִׁירִין דְּכֵיוָן דְּנִשְׁאָר שְׁנַיִם בְּכָל קָן רֻבּוֹ בְּכֻלּוֹ, כִּי הֵיכִי דְּמַכְשִׁירִין בְּנָשְׁרוּ מִקְצָת עָלָיו מֵאָרְכּוֹ שֶׁל הַהֲדַס. (יט) וְיֵשׁ פּוֹסְלִין דִּסְבִירָא לְהוּ דְּעַל יְדֵי זֶה לֹא נִשְׁאַר עָלָיו שֵׁם עָבוֹת כְּלָל דְּאֵין עָבוֹת אֶלָּא בִּשְׁלֹשָׁה. וּלְעִנְיַן הֲלָכָה נָקְטִינַן לְהָקֵל (כ) בְּמָקוֹם הַדְּחָק שֶׁפֵּן הִסְכִּימוּ (כא) כַּמָּה אַחֲרוֹנִים. וְדַוְקָא כְּשֶׁנִּשְׁאֲרוּ עַל כָּל פָּנִים שְׁנֵי עָלִין בְּכָל קָן דְּהָוֵי רוּבָּא עַל כָּל פָּנִים, אֲבָל אִם נָשְׁרוּ שְׁנֵי עָלִין בְּרֹב שְׁעוּר אָרֹךְ הַהֲדַס פָּסוּל לְכָלֵי עַלְמָא. (כב) וְאִם כֵּן בְּמָקוֹם שֶׁנּוֹהֲגִין לָצֵאת בַּהֲדַסִּים שֶׁל שְׁנַיִם עַל גַּבֵּי שְׁנַיִם כְּדִלְעֵיל בַּהֲגָהָה, אִם נָשַׁר מִכָּל קָן בְּרֹב שְׁעוּר אָרֹךְ הַהֲדַס פָּסוּל לְכָלֵי עַלְמָא דְּלֹא נִשְׁאַר רוּבָּא: (יט) **וַאֲפִילּוּ אֵינוֹ בְּרֹאשׁוֹ.** כְּגוֹן שֶׁמִּלְמַטָּה עַד רֻבּוֹ יוֹצֵא בְּכָל קָן וְקָן שְׁלֹשָׁה עָלִין, וּלְמַעְלָה נָשְׁרוּ עָלָיו אוֹ שֶׁהוּא אֵינֶנּוּ עָבוֹת, גַּם כֵּן כָּשֵׁר. וְאַף עַל גַּב דִּכְיָבְשׁוּ עָלָיו פֶּסַק בְּסָעִיף ח׳ דְּאֵינוֹ כָּשֵׁר כִּי אִם כְּשֶׁנִּשְׁתַּיְּרוּ בְּכָל בַּד שְׁלֹשָׁה עָלִין לַחִין בְּרֹאשׁוֹ דַּוְקָא, שָׁם הַטַּעַם מִשּׁוּם הָדָר וְהָדָר נִכָּר כְּשֶׁהוּא בְּרֹאשׁוֹ, אֲבָל כָּאן מִשּׁוּם עָבוֹת וְדַי בְּכָל מָקוֹם: ז (כ) **כְּשֶׁיַּלְבִּינוּ פְּנֵיהֶם.** לְאַחַר שֶׁנִּפְרַךְ בְּצִפָּרֶן. [מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ו)] וּבֶאֱמֶת (כד) אֵינוֹ מָצוּי בְּמִצְיאוּת שֶׁיַּלְבִּינוּ פָּנָיו וְלֹא יִהְיֶה נִפְרָךְ בְּצִפָּרֶן, וְאִם כֵּן כְּשֶׁנִּתְלַבֵּן פָּנָיו דַּאֲיִ יָבֵשׁ הוּא. וּמִי שֶׁאֵינוֹ בָּקִי בְּזֶה הַשְּׁעוּר מַשְׁמַע בְּתִמִּים דֵּעִים (סי׳ רלב) שֶׁיָּכוֹל לְשַׁעֵר עַל יְדֵי שֶׁיִּשָּׂרֵהוּ אוֹתָם יוֹם אוֹ יוֹמַיִם בְּמַיִם, דְּאִם יַחְזְרוּ לִכְמוֹת שֶׁהָיוּ בְּמִשְׁמוּשָׁן וּבְמַרְאֵיהֶן עֲדַיִן לַחִים הֵם וְאִם לָאו הֵם יְבֵשִׁים. כָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים (א״א סק״ח) דְּבְיָבֵשׁ עֵץ הַהֲדַס אֲפִילּוּ הָעֲלִים הֵם עֲדַיִן יְרֵקִים פָּסוּל, וּבְכִבּוּרֵי יַעֲקֹב (סק״ט טו) מַשִּׁיג עַל זֶה וְדַעְתּוֹ דִּכְיָבְשׁוּת הָעֵץ לֹא שַׁיָּךְ פְּסוּל כְּלָל עַיֵּן שָׁם: ח (כא) **וְנִשְׁתַּיְּרוּ בְּרֹאשׁוֹ.** דְּעַל יְדֵי הַשְּׁלֹשָׁה עָלִין לַחִין שֶׁבְּרֹאשׁ הַבַּד חָל שֵׁם הָדָר עַל כָּל הַהֲדַס: (כב) **בְּרֹאשׁ כָּל בַּד מֵהַשְּׁלֹשָׁה בַּדִּין.** וּלְפִי הַמְבֹאָר לְקַמָּן בְּסִימָן תרנ״א (ס״א) דְּבִשְׁעַת הַדְּחָק סַגִּי בְּבַד הֲדַס אֶחָד, גַּם בְּעַנְיָנֵנוּ דַּי כְּשֶׁיִּהְיֶה בְּרֹאשׁוֹ קָן אֶחָד שֶׁל שְׁלֹשָׁה עָלִין לַחִין [רַ״ן (טור: ד״ה ת״ר)]: (כג) **וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים וְכוּ׳.** הוּא דַּעַת הָרֹא״שׁ (פ״ג סי׳ י׳) (כה) וּלְדִידֵיהּ לֹא בָּעִינַן שֶׁיִּהְיֶה הַקָּן בְּרֹאשׁוֹ דַּוְקָא: (כד) **כָּשֵׁר.** עַיֵּן בְּרֹא״שׁ (שם) דְּסְבִירָא לֵיהּ דְּצָרִיךְ שֶׁיִּשְׁתַּיֵּר שְׁלֹשָׁה קִנִּין וּבְכָל קָן עֲלֶה אֶחָד לַח בְּרֹאשׁוֹ. (כה) וְתָמְהוּ הָאַחֲרוֹנִים עַל הַמְחַבֵּר שֶׁלֹּא הִזְכִּיר דָּבָר זֶה: (כה) **וְהוּא וְכוּ׳.** רְצוֹנוֹ לוֹמַר מַה דְּמַכְשִׁירִינַן בְּעָלֶה אֶחָד לַח בְּרֹאשׁוֹ, דַּוְקָא בְּאֹפֶן זֶה שֶׁהוּא מֻרְכָּב עַל שְׁנֵיהֶם, דְּאָז נִרְאֶה הַהֲדוּר יוֹתֵר, (כז) אֲבָל אִם הָיָה כָּל שְׁלֹשָׁה עָלִין לַחִין אֲפִילּוּ כֻּלָּן בְּשָׁוֶה כָּשֵׁר: (כו) **שֶׁהוּא מֻרְכָּב עַל שְׁנֵיהֶם.** אַף דְּכָסָעִיף ג׳ פָּסַק הַמְחַבֵּר (כמ) דְּזֶהוּ בְּכֻלָּל הֲדַס שׁוֹטֶה, (כט) אֶפְשָׁר דְּשָׁם מְיִירֵי שֶׁהָיָה כָּל אֹרֶךְ שְׁעוּר הַהֲדַס בְּאֹפֶן זֶה, וְאֵינוֹ בְּכָלַל הֲדַס הָאָמוּר בַּתּוֹרָה אֶלָּא הֲדַס שׁוֹטֶה. אֲבָל הָכָא הֲלֹא מְיִירֵי שֶׁהָיָה כָּל שְׁעוּר הַהֲדַס בְּקִנְיָן שֶׁל שְׁלֹשָׁה עָלִין בְּשָׁוֶה כַּדִּין, אֶלָּא שֶׁמֵּחֲמַת שֶׁהָיוּ יְבֵשִׁין לֹא נִקְרָא הֲדָר, וְלָכֵן אָמְרִינַן דְּאִם נִמְצָא שְׁלֹשָׁה קִנִּין וּבְכָל עֲלֶה אֶחָד שֶׁהוּא מֻרְכָּב עַל שְׁנֵיהֶן וְהוּא לַח, נִרְאֶה וְנָכֹר בּוֹ הַהֲדוּר וְכָשֵׁר, וַהֲלָכָה כְּדַעָה הָרִאשׁוֹנָה: (ט) (כז) **כְּמוּשִׁים יֵשׁ פּוֹסְלִין.** טַעֲמָם שֶׁאֵין מַצִּיל מִידֵי יָבֵשׁ אֶלָּא לַח הֶהָדוּר, וְיֵשׁ מַכְשִׁירִין כֵּיוָן דְּכָמוּשׁ כָּשֵׁר יָכוֹל לְהַצִּיל כְּמוֹ לַח

בֵּאוּר הֲלָכָה

שֶׁל הֲדַס אֲחֵרִים שֶׁהֵם שֶׁל שְׁנַיִם עַל שְׁנַיִם, אִם אֵין יָדוֹ מַשֶּׂגֶת לִקַּח שְׁלֹשָׁה בַּדִּים שֶׁל הֲדַס שֶׁהֵם שְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה, אוֹ הַקָּהָל יִקְחוּ לָהֶם לוּלָב עִם הֲדַסִּים שְׁלֹשָׁה עַל שְׁלֹשָׁה וְיִצְאוּ בּוֹ כָּל הַקָּהָל עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ:

ה * וּלְעֵיכּוּבָא בְּרֵבּוֹ. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ט יח) שֶׁכָּתַבְנוּ דְּהִסְכִּימוּ כַּמָּה אַחֲרוֹנִים לְהָקֵל כְּהָרַ״ה (הוא״ד בר״ן טו: ד״ה גמ׳) דַּאֲפִלּוּ נָשְׁרוּ מִכָּל קָן בְּכָל אָרְכּוֹ עֲלֶה אֶחָד גַּם כֵּן כָּשֵׁר כֵּיוָן דִּנְשְׁאַר שְׁנַיִם בְּכָל קָן דַּהֲוֵי רַבָּא. א)**וְנִסְתַּפְקְתִּי אִם נָשְׁרוּ מֵאֹרֶךְ הַהֲדַס מִקְצַת עָלָיו דְּפָסַק הַמְחַבֵּר דְּכָשֵׁר כְּהָרַאֲב״ד דְּלֹא בָּעִינַן עֲבֹת רַק בְּרֵבּוֹ, אִם מִן הָרֹב הַהוּא נָשַׁר גַּם כֵּן מִכָּל קָן עֲלֶה אֶחָד אִם אָמְרִינַן בָּזֶה תְּרֵי רַבָּא לְהַכְשִׁיר.** וְהִנֵּה רָאִיתִי לְאֶחָד מִן הָאַחֲרוֹנִים דְּמִשְׁמַע מִדְּבָרָיו דְּיֵשׁ לְהַכְשִׁיר גַּם בְּאֹפֶן זֶה וְכֵן מִשְׁמַע מַחֲיֵי אָדָם (כלל קנ ס״ג), אָכֵן לְעַנְיוּת דַּעְתִּי צָרִיךְ עִיּוּן דְּמִנַּיִן לָנוּ לוֹמַר דְּנַחֲשִׁיב בְּכָל אֶחָד בְּתַר רַבָּא בֵּין לְעִנְיַן רֻחְבּוֹ בֵּין לְעִנְיַן אָרְכּוֹ, וְדַי לָנוּ אִם נָקַל כְּהָרַ״ה לְהַכְשִׁיר אִם חָסַר עֲלֶה אֶחָד מִכָּל קָן לְכָל אָרְכּוֹ, אוֹ כְּהָרַאֲב״ד אִם חָסַר הַמְּעוּט בְּכָל רֻחְבּוֹ מֵרֻבּוֹ וּלְמַשָּׁה, אֲבָל לֹא שֶׁנִּתְחַבֵּר שְׁנֵיהֶם יַחַד הֲלֹא עַל כָּל פָּנִים יִקָּרֵא עַל יְדֵי זֶה נָשְׁרוּ רֹב עָלָיו, דְּהַיְינוּ אִם יֵשׁ בְּהַבַּד שֶׁל הֲדַס שֶׁבַע שׁוּרוֹת שֶׁל קָנִים תְּלֻתָּא בְּכָל קָן וְנִשַּׁר מֵהֶם שֵׁשׁ שׁוּרוֹת לְגַמְרֵי וּמִן אַרְבָּעָה שׁוּרוֹת הַנִּשְׁאָרִים חָסַר עָלֶה אַחַת בְּכָל שׁוּרָה הֲרֵי שְׁחָסַר שְׁלֹשָׁה עָשָׂר עָלִים בְּסַךְ הַכֹּל וּבַהֲדַס לֹא נִשְׁאַר

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah